

Írások · Előadás · 2008. november

Népdalgyűjtés Túrístvándiban, 1978–1985: a kezdetek

Hogyan lett egy kölcsönként orsós magnóból négyszáz felvétel? Az első hét év adatközlőiről, módszereiről és tévedéseiről beszélek.

Előadás a nyíregyházi múzeumi esték sorozatban, 2008. november 12.

A túrístvándi vízimalom 1969-ben. Az első adatközlőim ide jártak öröltetni.

Fotó: Fortepan / Urbán Tamás (Fortepan 89745), 1969 · Wikimedia Commons · CC BY-SA 3.0

1978 őszén egy Tesla B4-es orsós magnetofonnal és tíz tekercs szalaggal kezdtem el a falu idős asszonyait látogatni. A gépet az iskolától kaptam kölcsön, a szalagokat a saját fizetésemből vettem, és az első felvétel Bakó Julianna néni konyhájában készült, aki akkor hetvenkilenc éves volt. Tizennégy dalt énekelt egy délután, közben a kemencét is befűtötte. Ma ez a felvétel a hangtár 001-es tétele.

Kiket kérdeztem, és miért őket

Az első években nem volt módszerem, csak kíváncsiságom. A tanítványaim nagyanyáit kerestem fel, mert így a bizalom már adott volt. Ez a látszólag esetleges kiindulás később előnynek bizonyult: a rokoni

hálón haladva a dalok változatait családonként tudtam rögzíteni, és kiderült, hogy egy-egy dallam a faluban nem falusi, hanem családi tulajdon. A „Túr vize, Túr vize” kezdetű ballada három, egymástól jól megkülönböztethető változatát három rokon család őrizte.

1981-től kezdve rendszereztem a munkát: minden felvételhez adatlapot vezettem az énekes nevével, születési évével, a tanulás forrásával („anyámtól”, „fonóban”, „katonáéktól hazahozta a bátyám”) és a dal alkalmával. Ma ez az adatlap a gyűjtemény gerince, és bánom, hogy az első negyven felvételhez csak utólag, emlékezetből tudtam pótolni.

Tévedések, amelyekből tanultam

A legnagyobb hibám az volt, hogy sokáig csak a „szép”, régies dalokat kértem. Az asszonyok érezték ezt, és a magnó előtt megszűrték a repertoárjukat. Amikor 1983-ban egyszer elfelejtettem kikapcsolni a gépet, és a szünetben egy mulatósnótát, majd egy siratóéneket is felvettem, rájöttem, hogy az élő dalkincs a maga teljességében érdekes. Ettől kezdve mindent rögzítettem, a válogatást pedig a feldolgozásra hagytam.

Az első hét év mérlege 112 felvétel 23 énekestől. A 2019-ig tartó gyűjtés végül 400-nál is több tételt adott, de azt hiszem, az alapokat ebben a hét évben raktam le: a bizalmat, az adatlapot és azt a türelmet, hogy a magnó akkor is forogjon, amikor látszólag semmi sem történik.

Források és irodalom

1. Bartók Béla: A magyar népdal. Budapest, 1924.
2. Kodály Zoltán: A magyar népzene. Budapest, 1937.
3. Vargyas Lajos: A magyarság népzeneje. Budapest, Zeneműkiadó, 1981.
4. Saját hangtár: H-001–H-112. tétel, 1978–1985.

Letöltés

[PDF-ben \(előadás\)](#)

Idézés: Vas Erzsébet: Népdalgyűjtés Túrútvándiban, 1978–1985: a kezdetek. Előadás a nyíregyházi múzeumi esték sorozatban, 2008. november 12..

Témák

Kapcsolódó írások

A szatmári keresztszemes: motívumkincs és színrend a Túr mentén

Nagyanyám szövőszéke: egy tárgy életrajza
